

ІМ'Я & СИМВОЛ. САКРАЛЬНИЙ ЗМІСТ УКРАЇНСЬКОЇ АЗБУКИ

5. Метаісторія і металінгвістика. Теорія А. Зінов'єва

Відповідно до гіпотези вченого, азбучні слова-числа становлять своєрідні першоелементи, з яких складається світ духовних сутностей. Зазвичай слов'янський алфавіт зображують у вигляді суцільного ряду від Аза до Іжиці. Адольф Зінов'єв вбачає в азбуці дві частини, що символізують позитивний і негативний аспекти світоустрою [30].

Свою думку дослідник обґрунтував тим, що у традиційній культурі світ сприймається дуально: «праве-ліве», «біле-чорне», «небесне-земне». Ця полярність пронизує весь Всесвіт від Початку до Кінця і втілюється в онтологічних принципах християнських теологів. Зокрема у принципі єдино правильного «правого шляху», що веде до світла розуму, істини і добра. «Лівий» – дорога тих, хто заблукав, які впадають у зло і неправду, прирікаючи себе на загибель.

На думку А. Зінов'єва, коли розглянути літери кирилиці як символи полярного світосприйняття, то отримаємо азбуку, що складається з двох числових рядів.

Праве				Ліве		
№	Букви та їх назва		Число	Букви та їх назва		Число
1	А	Азь	1	Х	Хер, хір, хіра	600
2	Б	Буки	-	Ѡ, Ѧ	Омега	800
3	В	Віди	2	Ѣ, ѣ	Ци	900
4	Г	Глаголь	3	Ѥ, ѥ	Черв	90
5	Д	Добро	4	Ш	Ша	-
6	Є	Єсть	5	Щ	Ща	-
7	Ж	Живіте	-	Ъ	Єр, йор	-
8	З	Зіло	6	Ы	Єри, йори	-
9	Ѣ, ѣ	Земля	7	Ь	Єрь, ір	-
10	И	Іже	8	Ѧ	Ять*	-
11	І, і	І, і	10	Ю	Йу	-

12	К	Како	20	IA **	Йа, іа	-
13	Л	Люди	30	IE **	Йє, іє	-
14	М	Мислите	40	MA	Юс малий	-
15	Н **	Наш	50	MX	Юс великий	-
16	О	Он	70	MA	Юс малий йотований	-
17	П	Покой	80	MX	Юс великий йотований	-
18	Р	Рци	100	Žž Žž *	Ксі	60
19	С	Слово	200	Ψ *	Псі	700
20	Т	Твердо	300	Θ *	Фіта, фтіта	9
21	У, у *	Ук, унику	400	V *	Іжиця	400
22	Ф	Ферт**	500	G *	коппа	90
Вище				Нижче		

* літери, що згодом виключені з алфавіту.

** літери, в яких змінилось написання.

Смисл «правого» достатньо зрозумілий. Коли прочитати всі літери зверху вниз, то проявиться внутрішній смисл окремих речень.

«Ліве» втілює лихі наміри, що видно з імен літер. Майже всі букви не мають числових значень.

Вчений пропонує таке «розшифрування» значень лівого ряду:

Буква	Назва букви	Похідні поняття
Х	Хер, хір, хіра	Похірити – «зіпсувати», щоб розпочати знову. Заборонити, перекреслити. Гр. χερ – «фука», Хіральність – «відсутність симетрії відносно лівої і правої сторони», тобто порушення гармонії (звідси хіромантия, хірург).
Ц, ц	Ци, це	«Цить», категорична заборона говоріння, тобто озвучення буття (цикати).
Ш	Ша	Діал. «шабала» – пустобрех, базікало, прототип дерев'яна шумівка – ложка з отворами. польськ. szumować – «знімати піну» > szum «пена», чеськ. šum – т. ж. пор. с-в-нім. schûm – «піна».

Ѣ	Єр, йор	«Єрник», «єрничати» – насміхатися, шахраювати, знущатися з когось.
Ѣ	Єри, йори	«Єрига» – гуляка, п'яниця (єрижка, ярижка).
Ь	Єрь, ір	Можливо з цією літерою пов'язане слово «єретик».
Ѥ	Ять	Д-р. «ятний», тобто доступний.
Ю	Йу	Д-р. «юдоль» – нещасна доля.
ІА	Йа, іа	Д-р. «истязать»
ІЄ	Йє, іє	Д-р. «измениться»
А	Юс малий	Д-р. «узи», «юзати» – обманювати, викручуватися, нав'язувати свою волю.
Ж	Юс великий	Д-р. «узилище», тобто «остріг».
ІА	Юс малий йотований	Д-р. «узничество».
ІЖ	Юс великий йотований	«Усікновіння голови», «страта».

Коли прочитати літери-слова правизни і лівизни кирилиці, то проясниться прихований смисл азбуки.

Правизна Аз – Ферт. «Азь, буки, віди, глаголь, добро, єсть, живіте, зіло, земля, іже, і, ї, како, люди, мислите, наш, он, покой, рци, слово, твердо, ук, унику, ферт»: «Із самого початку будь знаючим, говори-чини доброчинно, по щирості, живи, міцно люби землю, народ і посягай сутність речей, як люди мислячий станеш, нашим мудрецем, скажеш слова істини, зміцниш закон».

Лівизна Хер – Іжиця. Хер, ци, ша, єр, єри, єрь, ять, йу, йа, йє, юс малий ¹, юс великий ², юс малий йотований, юс великий йотований: «Вітрогон, ниций, мерзенний, нікчемна тварина, шваль, пустомеля, марнотрат, дармоїд і ледар, злодій, п'яниця, сквернослов, випаде доля важка, покрийється язвами, гризтимуть в'язні узи, заточеному відсічуть голову, здохнеш, псиною смердючий дух».

А. Зинов'єв вважає, що у такий спосіб до нашого часу дійшли моральні заповіді, таємне послання мудрих наставників майбутнім учням, зашифрованих більше одинадцяти століть тому. Отже, азбука могла мати і морально-психологічну настанову, яка навіювалась разом з вивченням азбуки, впливаючи на вчинки і думки. Цікавим є те, що літери правого ряду на відміну від лівого легко читаються і запам'ятовуються, що вказує на причину, чому від останніх десяти згодом відмовляються.

¹ Звучав як носовий «є» [ĕ] (схоже на «єн» або «єм».

² Звучав як носовий «о» [ō] (схоже на «он» або «ом».

Вплив філософії богомилів на формування азбуки. Слово як плоть

Вплив богомільства на слов'янську писемність був не безпосереднім, але значним, особливо в контексті збереження та поширення глаголиці. Хоча саму азбуку створили святі Кирило і Мефодій для церковних потреб, богомили використали її як інструмент для поширення свого вчення.

Богомилами називали болгарську єретичну секту, яка виникла у X ст. Назва секти – слов'янська. Європейські історики пов'язують етимологію назви зі словосполученням Богу-милий, з ім'ям священника, який розповсюджував це вчення. На Заході богомилів називали маніхеями або катарами (звідси Ketzer – «єретик»).

Отнологічні принципи богомилів

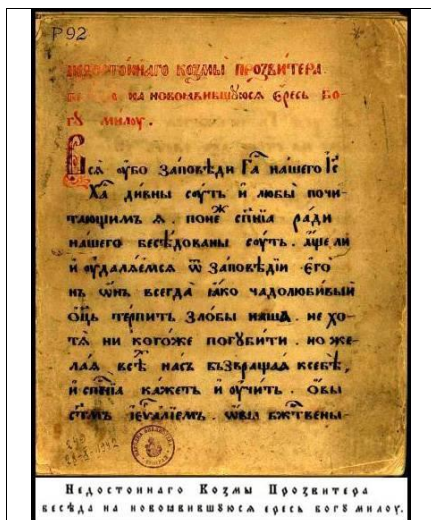
- 1) добро і зло існують споконвічно;
- 2) зло походить від ангела, який відійшов від доброго творця.

У зв'язку з цим їхнє вчення на кшталт гностичного свідчило, що існує два Бога-творця: добрий і злий, від яких повстало два світи – духовний і матеріальний. Верховний добрий бог сотворив невидимий духовний світ, ангельський. На його чолі стоїть первородний старший син Сатаніїл. Він загордився своєю силою і повстав проти Бога Батька, звабивши декілька ангелів. За це він був скинутий з неба. Земля була вкрита водою, і йому не було де жити, тому він почав творити видимий земний світ (мал. 22).

Оскільки божественна влада і творча могутність не були ним втрачені остаточно, що видно з його імені – Сатаніїл (іл – ознака божественності), то він створив матеріальний світ і тіло людини. Але його спроби одухотворити матерію ні до чого не призвели, тому він був змушений просити небесного Отця, щоб він послав свій божественний дух, обіцяючи, що число ангелів буде поповнюватися за рахунок людей, а собі він залишить панування лише над тілесною природою. Отець пожалів Сатаніїла і одухотворив ним зроблену статую.

Згодом Сатаніїл розкався у своїй обіцянці, побажав повної й безмежної влади. Для цього йому необхідно було відволікти увагу людини від Небесного Отця, внаслідок чого він від Єви родив Каїна і Каломеу. Як добрий син загинув від злого Каїна, так і все добре мало загинути від задумів Сатаніїла. Він панував над людьми до пришествя Христа і всіляко зваблював їх: призвів потоп, розсіяв людей, спалив Содом, зійшов на Синай і через Мойсея дав «дурний» закон. Отже, у богомилів, маніхеїв та гностиків старозавітній Бог є злою істотою, а час до Христа асоціюється з часом служіння темним силам.

Щоб врятувати людей і перемогти злого сина, Небесний Батько у 5500 р. після творення світу відпускає на землю іншого сина – Ісуса, який очолює добрих ангелів. У зв'язку з цим він має ще одне ім'я – Михаїл. Слово зійшло з небес у праве вухо Діви і вийшло з лівого, явившись у подобі людини, хоча і без людського тіла. Слово зв'язало його товстим ланцюгом, відняло у нього залишки божественної сили і величі, яке концентрувалось у закінченні його божественного імені і злий Сатана був ув'язнений у тартарі.

Мал. 22. Сторінка рукопису «Бесіди проти ересі богумилів» Козьми Пресвітера, ймовірно X ст. Народна бібліотека Србије, National library of Serbia. Фото з відкритих джерел.

Богоміли заперечували також багато новозавітних традицій: таїнства, церковну ієрархію, вшанування ікон. Для них було ідолопоклонством вшанування хреста – зняряддя страти. Вони вважали, що у мощах сидять демони і творять чудеса, щоб зваблювати людину. Самі богоміли не мали храмів і признавали лише молитву Господню.

Богомільська громада поділялась на дві частини. Першій дозволялось їсти м'ясо, мати дружин, інші – були аскетами. усім богомілам заборонялось убивати будь-яку істоту крім змії, вони заперечували війну і навіть самозахист, давали обітницю не брехати ні за яких обставин, тому не визнавали судову присягу. Аскети не визнавали вина, жінок і м'яса. Постились у понеділок, середу і п'ятницю. Жили милостинею.

Далі буде.